

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-82>

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ястремська Н. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту
Міністерства внутрішніх справ України
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Міграційні процеси мають динамічний характер і в сучасних реаліях світового розвитку потребують значної уваги, постійного їх дослідження, аналізу та розв'язання ряду проблем, пов'язаних з цим процесом.

Значна роль міграції в житті суспільства та держави полягає в її впливі на зовнішню і внутрішню політику, економічну і політичну стабільність та соціальну захищеність населення. Розробка ефективної міграційної політики, зводиться до вибору певних норм права, що мають врегулювати міграційні процеси і повинні стати частиною внутрішньої і зовнішньої політики держави, сприяти її соціально-економічному розвитку, національній безпеці, територіальній цілісності та захисту прав людей [1].

Однею з умов становлення правової держави на сучасному етапі є визначення напрямів її міграційної політики, вдосконалення системи державного управління міграційними процесами відповідно до європейських та міжнародних стандартів у сфері реалізації прав людини. Конституцією України затверджено основні положення та норми щодо міграційної політики України, спрямованої на: впорядкування міграційних потоків, усунення несприятливих, невпорядкованих і неконтрольованих проявів та процесів міграції; гарантування та реалізацію прав мігрантів, їх політичної, юридичної, соціально-економічної та культурної інтеграції в національне середовище проживання, забезпечення прав і свобод людини та громадянина та ін. [2].

Фундаментом нормативно-правової бази міграційної політики України виступають: міжнародні угоди України: Конвенція про захист прав людини та основних свобод, Конвенція про статус біженця 1951 року та Протоколу 1967 року (2002) [3], Декларація про державний суверенітет; закони України та нормативно-правові акти: «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про біженців та осіб, які

потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про імміграцію», «Про громадянство України» (2001), «Про Державну прикордонну службу України» (2003), «Про Концепцію державної міграційної політики» (2011), «Про затвердження плану заходів на 2018-2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» (2018), «Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України» (2014), «Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року» (2019), розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами» (2011) та ін.

Між тим, попри широкий перелік нормативно-правових документів, низка питань дотепер залишається відкритою. Реалізація міграційної політики України, передусім передбачає вирішення наступних першочергових проблем, пов'язаних з: недосконалою нормативно-правовою базою; тривалою політичною кризою в суспільстві; спадом економіки; фрагментарністю української міграційної політики, відсутністю комплексності і системності міграційних проблем; відсутністю комплексної, узагальненої, достовірної інформації щодо всіх видів міграційних процесів, їх тенденцій та наслідків; недосконалістю напрямів оптимізації міграційної політики; не завершеністю формування цілісної системи державного регулювання трудової міграції в Україні (влади та громадських організацій); незабезпечення умов для реалізації можливостей своїх економічно активних громадян (відтік молоді, працездатного населення, низький рівень оплати праці в порівнянні з країнами ЄС); недостатня робота з іноземцями щодо навчання і подальшої роботи в Україні; військовий конфлікт; суттєвим дефіцитом фінансових ресурсів, необхідних для вирішення численних міграційних проблем; неврегульованість міграційних питань, що потребує укладання двосторонніх або багатобічних міжнародних договорів і угод тощо [1, 4, 5].

Зважаючи на це українська міграційна політика потребує суттєвих перетворень та подальшої адаптації у відповідності до європейських стандартів та визнаних міжнародних механізмів регулювання міграційних процесів у рамках реалізації стратегії євроінтеграції України [1,5]:

Аналіз і врахування загальносвітових та європейських міграційних тенденцій є одним із важливих чинників формування власної міграційної політики української держави. Сьогодні, за геополітичним становищем Україна знаходиться на перетині різносторонніх і різнопланових масових міграційних потоків, наша держава гостро потребує вивчення досвіду Європейського Союзу у врегулюванні міграційних процесів, розробки та вдосконалення власного, відповідного міжнародним стандартам, міграційного законодавства.

Стандарти Європейського Союзу в регулюванні міграційних процесів	
→	Орієнтація міграційної політики й правових норм країн ЄС на використання системного підходу; виводується в рамках дотримання прав людини на право вільного пересування
→	Розробка концепції державної політики в сфері інтелектуальної міграції - курс на розширення міжнародного співробітництва, кооперація з науково-дослідницькими фондами розвинених країн
→	Людський капітал здобуває особливу значимість, іммігранти стають одним з важливих факторів зростання й успіхів у конкурентній боротьбі, відбувається перехід від політики обмеження до політики гнучкого керування міграційними процесами
→	Розвиток співробітництва з третіми країнами: інвестицій в окремі галузі економіки, підтримка виробництва, створеного колишніми іммігрантами, угод про трудовий найм тощо
→	Інтеграція розглядається як двосторонній процес. З одного боку, допомога трудовим мігрантам, біженцям і особам за програмами воз'єднання родин зі сторони країни-реципієнта. З іншого - іммігранти повинні прагнути інтегруватися в нове суспільство, поважати його традиції й культуру
→	Політика залучення кваліфікованих фахівців стає усе більше вибірковою - підвищений попит на високий рівень освіти (полегшення іноземним фахівцям доступ на національні ринки праці, однак для середньої та низької кваліфікації залишається досить жорстким)
→	Розвиток навчальної міграції - приносить іноземні інвестиції в національну систему освіти, за рахунок висококваліфікованих кадрів, що вже пройшли адаптацію в країні навчання
→	Політика в сфері імміграції заснована на розумінні необхідності залучення країн до міжнародного ринку праці, підготовка та укладання двосторонніх угод по міжнародному трудовому обміну з основними країнами-міграційними партнерами
→	Стратегічний підхід до управління процесами імміграції: активне вживання заходів, спрямованих на протидію розповсюдження нелегальної міграції й кримінальних дій, пов'язаних з переміщення людей. Щодо внутрішньої міграції - усунення інституціональних бар'єрів для прискорення економічних міграцій і перерозподілу трудових ресурсів по території країни

Рис. 1. Механізми регулювання міграційних процесів у відповідності до міжнародних стандартів та вимог Європейського Союзу

Підсумовуючи зазначене вище, необхідно посилити роботу державних органів влади в напрямі вдосконалення міграційної політики: 1) чітко визначити стратегію і тактику у формуванні та реалізації міграційної політики органами державної влади, стратегію підготовки фахівців у цій галузі; 2) довершити формування нормативно-правової бази в сфері міграційної політики, створити правові і соціально-економічні засади регулювання трудової міграції; 3) розробити ефективну, скореговану концепцію міграційної політики держави, забезпечити її впровадження та функціонування; 4) скоротити виїзд з України та сприяти поверненню мігрантів, які виїхали раніше; мобілізації трудового потенціалу держави шляхом стимулювання імміграції з-за кордону; забезпечення умов для результативного використання праці тимчасових працівників з-за кордону в інтересах української економіки; захист прав та свобод мігрантів, у т.ч. вимушених, та запобігання незаконній міграції; 5) поглибити наукові дослідження у сфері міграції та удоско-

налення міграційної статистики; б) посилити розвиток міжнародного співробітництва, співпрацю з громадянським суспільством, асоціаціями мігрантів в Україні і за кордоном [1, 6].

Незважаючи на значний прогрес у розвитку, формуванні та реалізації міграційної політики України, що відбувається останніми роками, чіткого, цілеспрямованого, всебічного регулювання міграційних процесів все ще недостатньо. Реалізація міграційної політики держави, що відповідає сучасним вимогам, набуває стратегічного значення і повинна: формуватися прозоро; мати комплексний характер; базуватися на поглибленому розумінні міграційної ситуації в державі; конкретній та достовірній міграційній статистиці, наукових дослідженнях; реалізовуватися на основі чітко скоординованої роботи різних урядових структур, місцевої влади, соціальних партнерів, неурядових організацій та характеризуватися єдністю поглядів на всі міграційні потоки та стадії міграційного процесу, а також включенням міграційних питань в усі інші сфери діяльності держави. Від успішного забезпечення та вирішення якої залежатиме подальший політичний, соціально-економічний та культурний розвиток нашої держави.

Література:

1. Міграційна політика сучасної держави: сутність та шляхи впровадження URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/2449>.pdf
2. Боднар С. Міграційна політика України та її виклики. // *Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації*: Матеріали I Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.). – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 71–73
3. Супруновський А.І. Проблеми формування міграційної політики України // *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. С. 401–406 URL: <http://www.apdp.in.ua/v52/66.pdf>
4. Іншин М. Про основні засади державної міграційної політики України // *Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації*: Матеріали I Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.). – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 61–63
5. Завора Л.І., Власенко В.А. Проблеми міграційної політики України та шляхи її вирішення URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9862/1/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf>
6. Малиновська О. Міграційна політика в Україні: формування, зміст, відповідність сучасним вимогам. Аналітична записка М/1, 2014 URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/PB_01_migration_2013_ukr.pdf